

МÉКСИКА, Мексиканські Сполучені Штати (іспан. México, Estados Unidos Mexicanos) — країна в південно-західній частині Північної Америки. Межує на Пн. з США (довж. кордону 3152 км), на Пд. Сх. — з Гватемалою (956 км) і Белізом (193 км). Омивається на Зх. і Пд. Тихим (затоки: Каліфорнійська, Бандерас, Теуантепек), на Сх. — Атлант. (затоки: Мексиканська, Кам-пече) океанами. Площа 1 972 550 км². Насел. 118 млн осіб (2016), переважно мексиканці. Адм. поділ: 31 штат і столич. федерал. округ. Столиця — Мехіко (насел. 8,9 млн осіб). Найбільші міста (з насел. понад 1 млн): Гвадалахара (шт. Халіско), Екатепек-де-Морелос, Несауалькойотль (обидва — федерал. округ Мехіко), Леон (шт. Гуанахуато), Монтеррей (шт. Нуево-Леон), Пуебла (шт. Пуебла), Сьюдад-Хуареса (шт. Чіуауа), Тіхуана (шт. Баха-Каліфорнія). Міжнар. аеропорти в Мехіко та в містах Ватулько, Канкун, Козумель, Манклова, Мексікалі, Оахака-де-Хуарес, Сальтійо, Сан-Луїс-Потосі, Санть-яґо-де-Керетаро, Толуко та ін. Мор. порти: на тихоокеан. узбережжі — Ісла-Седрос, Ласаро-Карденас, Мансанільо, Саліна-Крус; на атлантичному — Веракрус, Кайо-Аркас, Коацакоалькос. Розвинені автомоб. і залізнич. транспорт. Офіц. мова — іспанська. Серед віруючих 89 % складають католики. Грош. одиниця — мексикан. песо. Форма держ. правління — федерат. республіка. Глава держави й уряду — президент (від 2012 — Е. Пенья-Ньето), якого вибирають прямим голосуванням на 6 р. Найвищий орган законодав. влади — двопалат. Нац. конгрес (Сенат і Палата депутатів). Кожний штат має однопалат. конгрес і конституцію. Президент призначає найвищих держ. службовців, губернаторів штатів і федерал. округу. М. — чл. ООН (1949), Організації амер. держав (1948), Латиноамер. асоц. інтеграції (1980). Значна частина тер. М. — Мексикан. нагір'я, оточене хребтами Сх. Сьєрра-Мадре (вис. 4054 м), Зх. Сьєрра-Мадре (3150 м) та Поперечна Вулкан. Сьєрра з діючими вулканами Орїсаба (5700 м), Попокатепетль (5452 м), Коліма (3846 м). Посідає 2-е м. у регіоні за видобутком нафти (після Венесуели). Є поклади газу, вугілля, руд заліза, міді, свинцю, цинку, вісмуту, кадмію, стибію, молібдену, срібла та золота. Переважає тропіч. клімат; на Пн. — субтропічний. Середня температура липня від +15 (в горах) до +30 (побл. Каліфорній. затоки) °С, січня — від +10 (на Пн. Зх.) до +25 (на Пд.) °С. Кількість опадів 100–3000 мм на рік. Протяжність мор. берег. лінії 9,2 тис. км. Найбільша річка — Ріо-Браво-дель-Норте (побл. кордону з США має назву Ріо-Гранде) з притоками Кончос і Лерма. Протікають Бальсас, Гріхальва, Коацакоалькос, Колорадо, Усумасінта. Найбільше озеро

— Чапала. У вологих р-нах ростуть тропічні, у горах — хвойні ліси, у посушливих місцевостях — пустел. і напівпустел. рослинність. На Пн. Зх., на Мексикан. нагір'ї — неоарктична фауна, на Пд. та в низовинах — неотропічна. У напівпустелях і пустелях розповсюджені землерийки та койоти; у гір. лісах — чорні ведмеді, єноти-полоскуни, пуми; у тропіч. пд. лісах — мавпи, тапіри, ягуари; у саванах — олені, мурахоїди. Природні об'єкти світ. спадщини ЮНЕСКО: о-ви та природоохоронні тер. Каліфорній. затоки, гроти Ягуля й Мітли в центр. долині Оахака (шт. Оахака), агавовий ландшафт і стародавні заводи Текіли (шт. Халіско), китовий заповідник Ель-Віскаїно (шт. Баха-Каліфорнія-Сюр), біосферні заповідники та резервати Гран-Десієрто-де-Алтар (шт. Со-нора), Ель-Пінакате, Маріпоса-Монарка (шт. Мічоакан і Мехіко) та Сіан-Каан (шт. Кінтана-Роо). У давні часи на тер. М. існували держ. утворення індіан. племен ацтеків, майя, тольтеків з високим рівнем цивілізації. 1521 іспан. військо на чолі з Е. Кортесом завоювало землі ацтеків, заснувавши т. зв. Нову Іспанію. 1821 після тривалої війни встановлено незалежність від Іспанії та утвор. Першу Мексикан. імперію на чолі з А. де Ітурбідє. 1824 у М. проголошено республіку, а її першим президентом став В. Гуадалупе. 1829 відмінено рабство. 1835 мексикан. диктатор А. де Санта-Анна скасував конституцію, що призвело до конфлікту з амер. поселенцями в Техасі. 1845 США анексували Техас, а після мексикан.-амер. війни 1846–48 приєднали понад третину мексикан. земель. 1861–68 тривала збройна інтервенція Великої Британії, Франції та Іспанії. 1877 встановлено клерикально-поміщиц. диктатуру, що була повалена після революції 1910–17. У 1917 прийнято нову конституцію М. Знач. стабільності в країні досягнуто під час правління П. Кальєса, який 1929 заснував Нац. рев. партію. Упродовж наступ. років у М. відбувався екон. розвиток, що в серед. 1960-х рр. змінився політ. кризою. 1968 у М. проведено **Олімпійські ігри**, на яких здобули перемогу укр. спортсмени **В. Голубничий (легка атлетика)**, **Б. Гуревич (вільна боротьба)**, **Л. Жаботинський (важка атлетика)**, **В. Манкін (вітрильний спорт)**, **В. Морозов, О. Шапаренко** (обидва — веслування на байдарках) і **В. Сидяк** (фехтування). У наступ. десятилітті в країні щорічно зростала інфляція, що 1982 призвело до дефолту. Стабілізувати ситуацію вдалося лише через бл. 20 р. 2006 перемога на виборах Ф. Кальдерона-Інохоса з мін. перевагою спричинила масові виступи мексиканців. Нині М. — індустріально-аграрна країна. За екон. потенціалом вона посідає 2-е м. (після Бразилії) у Лат. Америці. Об'єм ВВП 2,498 трлн дол. США (2017). У його

структурі на сферу послуг припадає понад 60 %, на пром-сть — бл. 30 %, на с. госп-во — бл. 5 %. Основні галузі промисловості: нафтогазовидобувна, нафтопереробна, електронна та електротех., металург., хім., легка, текстил., харч., тютюнова. М. посідає 3-є м. у світі за кількістю зібраної кукурудзи. У країні виробляють пиво та текілу, значну частину яких експортують; вирощують каву, авокадо, папайї, манго, цитрусові, томати, що також вивозять до багатьох країн світу. Розвинені тваринництво та рибальство. Щорічно М. відвідують понад 20 млн туристів. Сюди надходять значні грош. перекази від мексиканців, що мешкають у США. Осн. торг. партнери: США, Канада, Китай. У Мехіко функціонують Нац. музей з багатою колекцією археол. пам'яток, Нац. музей антропології, Нац. музей пластич. мистецтв, Музей сучас. мистецтва «Поліфорум». На тер. М. збереглися залишки давніх міст майя та ацтеків з пірамідами, храмами та житл. будинками. Істор.-культурні об'єкти світ. спадщини ЮНЕСКО: доіспан. міста Ель-Тахін (шт. Веракрус), Калакмел, Кампече (обидва — шт. Кампече), Паленке (шт. Чіапас), Теотіукан (долина Мехіко), Ушмаль (шт. Юкатан), центри міст Мехіко, Морелія, Оахака, Пуебла, Сакатекас, Сошимілко, дорога Каміно-Реал-де-Тьєрра-Адентро, руїни Монте-Албан, м. Гуанахуато та прилеглі шахти, наскел. малюнки Сьєрра-де-Сан-Франсіско (шт. Баха-Каліфорнія), археол. зони Пакіме, Касас-Грандес (шт. Чіуауа), археол. пам'ятки Шочикалко (шт. Мо-релос), р-ни міст Керетаро (шт. Ке-ретаро) та Тлакоталпан (шт. Веракрус), монастирі на схилах Попокатепетля поч. 16 ст. (шт. Мо-релос і Пуебла), францискан. місії у Сьєрра-Горда (шт. Керетаро), будинок-студія Л. Барраґана (Мехіко), м. Сан-Міґель і святилище Хесус-Насарено-де-Атотонілко (шт. Гуанахуато), комплекс лікарні Оспісіо Кабаньяс в Гвадалахарі, гол. частина Нац. автоном. університету Мехіко. Першими українцями на тер. М. були вихідці з Австро-Угор. імперії, які оселилися у м. Кампече. Більшість мігрантів приїздили, щоб влаштуватися на роботу на с.-г. ферми у Центр. та Пн. М. і на п-ові Юкатан. Після 1991 до М. почали емігрувати укр. науковці, музиканти, артисти, художники. Міста компакт. проживання українців у М.: Мехіко, Пуебла, Куернавака, Толука. В університетах Мехіко та Монтеррея працюють каф. української мови. Найбільша громад. організація — об'єдн. «Славутич» у Мехіко (засн. 2003) на чолі з Н. Хотяїнцевою. Знач. внесок у збереження укр. культури робить також об'єдн. українців у Гвадалахарі. У Мехіко є укр. ресторан. Від 2010 у М. діє «Центр Кнорозова в Шкареті» з вивчення письма і мови майя, 2018 у м. Мерида (шт. Юкатан)

встановлено пам'ятник Ю. Кнорозову. 25 грудня 1991 М. визнала незалежність України. 14 січня 1992 між двома країнами встановлено дипломат. відносини. 1997 Президент України Л. Кучма з офіц. візитом відвідав М., після чого були налагоджені дружні зв'язки між Києвом та Мехіко. 1999 у Мехіко відкрито Посольство України у М., 2005 у Києві — Посольство М. в Україні. Від 2008 у Львові діє Почесне консульство М. в Україні, від 2010 у м. Тіхуана — Почесне консульство України у М. 2009 у ВР України засн. депутат. групу (переобрано 2016) з міжпарламент. зв'язків з М., а 2016 у Палаті депутатів Нац. конгресу розпочала роботу депутат. група дружби «М. — Україна». Від 2014 найвище керівництво М. виступає з підтримкою суверенітету та територіал. цілісності України. 2015 голови зовн.-політ. відомств США, М. та Канади на зустрічі у Бостоні заявили, що рос. агресія є глобал. викликом, та наголосили на необхідності негайного припинення військ. дій. 2002 підписано укр.-мексикан. угоду про торг.-екон. співробітництво. 2016 обсяг торгівлі товарами між Україною та М. склав 235,206 млн дол. США, при цьому експорт з України становив 136,496 млн дол. США, імпорт з М. — 98,710 млн дол. США. Осн. статті укр. експорту: чорні метали та вироби з них (51,6 %), зерн. культури (26,4 %), добрива (8,3 %), залізничні локомотиви (3,4%), продукція борошномельно-круп'яної промисловості (3,1 %), сіль та сірка (2,1 %), ядерні реактори (1,4 %); осн. статті мексикан. імпорту: транспортні засоби (29,5 %), електр. машини (18,6 %), ядерні реактори (11,9 %), алкоголь. і безалкогол. напої (8,2 %), сіль та сірка (5,1 %), фармацевт. продукція (5,1 %), оптичні прилади (4,9 %), плоди та горіхи (3,7 %). М. співпрацює з Україною і в галузі науки та освіти. Від 1990 здійснюють обмін студентами та проводять спіл. наук. дослідж. Нац. політех. інститут Мехіко та Нац. тех. університет України «Київ. політех. інститут»; від 1993 — Нац. автоном. університет Мехіко та Нац. тех. університет «Харків. політех. інститут». 2015 підписано генерал. угоду про співробітництво між Нац. автоном. університетом Мехіко та Київ. університетом.

Рекомендована література

1. E. Krauze. Mexico: Biography of Power: A history of Modern Mexico 1810–1996. New York, 1998
2. Соколов А. История Латинской Америки 1918–1945. Мо-сква, 1999
3. Y. Eric Van. Writing Mexican History. Stanford, 2016.

А. М. Годлюк

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Мексика / А. М. Годлюк // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-65526>. — Останнє поновлення : 2025.

2001-2026 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).